

מים מים בששון

אילו היה נבחר כאישהספורט האדם ששיקף את מצבו של הספורט הישראלי, היו נמצאים כמה וכמה מועמדים לתואר זה. אפשר היה לבחור באותו שופטכדורגל אלמוני שבתום משחק כדורגל בליגה ג' נקשר על-ידי שחקני שתי הקבוצות אל עמוד השער, בתור עונש. אפשר היה לבחור את **יוסף עינבר**, יושבראש ההתאחדות לכדורסל, שבן לילה מונה כיושבראש ההתאחדות לכדורגל, למרות שלא עסק מעולם במקצוע ספורט זה; או את המתאגרף **ניסים גרבו**, מה-פועל תל-אביב, שבתום תחרות איגרוף לא הוריד את אגרופיו, המשיך להמטיר מכות על השופט. אלה היו דמויות טראגי-קומיות, ששיקפו את מצבו הטראגי-קומי של הספורט הישראלי כמעט בכל הענפים.

אולם למרות השלילה השיגרתית בארגון חיי הספורט הישראלי, המשברים הבלתי-פוסקים בהתאחדויות הספורט והתופעות הברוטליות שהתגלו השנה על המגרשים והמסלולים, היתה תשי"ט שנה של השיגים ומפעלים ספורטאים שאורם גבר על הצללים. השנה הספורטאית נפתחה במבצע נהדר של השחיין **עוזי רוזן**, איש שער-העמקים, שהגיע ראשון מתוך 42 משתתפים בצליחת הכינרת, בזמן ששום ישראלי אחר לא השיג בפניו. היא נמשכה במפגן נהדר של רוח ספורטאית כש-551 רצים השתתפו בנשם שוטף במפעל הקפת התבור, שם זכה **ארי**

הו קומאי, חבר קיבוץ יד-נהג, במקום הראשון בין הגברים, ואילו **שולמית אפשטיין** מרמת-השופט הגיעה במפתיע ראשונה בין הנבונות. היא עמדה בסימן נצחונה האישי של הטניסאי הישראלי **אלעזר דוידמן** על אלוף שחיץ בטניס, נצחון שלא שינה אמנם את עובדת נצחונה של שחיץ על ישראל במסגרת משחקי גביע דיוויז, אך הביא לישראל את הנקודה הראשונה שהושגה אי פעם במשחקי גביע דיוויז טניס במסגרת תחרויות הבוגרים.

מול האכזבה הגדולה של כשלוף נבחרת השחמט הישראלית באולימפיאדה ה-13 לשחמט במינכן, שם תפסה ישראל את המקום ה-17, עמדו השיגים של השחמטאי **רפאל פרסיץ**, שהשיג מקום שלישי בתחרויות האליפות בארץ, בהן השתתפו אמנים בינלאומיים כ**שמואל רשכבסקי** ו**דסלי סאבו**, ושל בעל בית-המלאכה המיכני האלמוני

כשלוף השנה: מפלתה של נבחרת הכדורגל בוורוצלאב

מחיסה, **זלמן מרגלית**, שהצליח לגבור במבצע מותכנן על רבי-האומן האמריקאי-יהודי **שמואל רשכבסקי** בתחרות סימולטנית, בצורה שמוטטה לחלוטין את עצביו של רשכבסקי. מול כשלונה של נבחרת האתלטיקה הקלה של ישראל ביהן, עמד מבצעו של ספורטאי אלמוני כמעט בערב תחרויות אלה. היה זה **נתנאל בלכבלג**, איש אגודת אליצור וחיל המארינס האמריקאי לשעבר, שהתגלה בין לילה כרץ הטוב ביותר בישראל למרחק של 5 קילומטר.

הכדורגל המשיך גם השנה למלוך בכיפה בממלכת הספורט, כשהדמות הבולטת בו ביותר היתה דמותו של **זלפון צ'יקובסקי**, כדורגלן יוגוסלבי בינלאומי גדול לשעבר, ומאמן הפועל חיפה בהחה. צ'יקובסקי הצליח להטביע את חותמו על כל חיי הכדורגל, כשהיה קבוצת הסרת חשיבות וחסרת כוכבים, כמו הפועל חיפה, לדרגת אחת מקבוצות הצמרת, והמסוכנת בקבוצות הכדורגל במדינה, שזכתה השנה גם בגביע העשור וגם במקום השני בטבלת הליגה.

צ'יקובסקי היה גם האיש שאפיין את השינוי שחל בכדורגל הישראלי, שהתבטא ברכישת מאמנים זרים ובמשחק כדורגל נוקשה ותוקפני על המגרשים, שגבל אל פעם בברוטליות. כוכב אחר שורח בשמי הכדורגל הישראלי היה **יוליה מאנדי**, מאמן הכדורגל ההונגרי, שאימן את הנבחרת ההונגרית בתקופת הווהר שלה, קיבל לידיו בסוף השנה את אימון הנבחרת הישראלית. תוצאות ופודות הראשונות של מאנדי יתגלו רק בתחילת השנה הבאה, בהתמודדות עם יוגוסלביה ופולין ברמת-גן. אולם הכדורגל הישראלי איכזב השנה יותר מבשנים קודמות כשנבחרת ישראל נחלה את כשלונה הגדול במשחק נגד פולין בהרצולב, בו הפסידה בתוצאה 2:7.

ענף ספורט שירד מגדולתו השנה היה ענף הכדורסל. אחרי ההפסד המבוה של הנבחרת נגד נבחרת הכדורסל של פולין, שלא היה המכויב המציאותי, וההפסד בתחרויות אליפות אירופה בתורכיה, שותק ענף זה בלא ענף השנה כמעט כליל בשל תכניהם של עסקנים ומריבות בין האגודות. לא היה גם שם אחד של כדורסלן, מלבד שמו של **אברהם הרשפקן**, איש מכבי ירושלים, שהתפרסם כקלעי וכמפיר-משמעת גם יחד, לא היה גם שם אתהתבלט בענף זה.

איש השנה בספורט נמנה על נבחרת השחיה והכדורמים של ישראל, היחידה שהביאה לישראל כבוד בינלאומי, בגברה על נבחרת יוון באתונה. בתחרויות אלה, שהסתיימו בתוצאה 52:101 לטובת ישראל, השיגה המשלחת הישראלית 12 מקומות ראשונים מתוך 13 מהמים, ושחינייה שברו לא פחות מאשר שישה שיאים ישראלים. האיש שסימל נצחון זה יותר מכל שחיין אחר היה **עמירם טראובר**, מודרך ספורט בצה"ל ושחיין ברית מכבים עתיד, שקצר את שלל השיאים הגדול ביותר. אישהספורט טראובר מייצג את אותו חלק יפה ונאצל של הספורט הישראלי, המתבטא בעיסוק בספורט לשמו, בהימנעות מכל תככים בינאגודתיים, מכסימים של מאמץ ושאתנות והשגת שיאים גדולים יותר, רבים יותר.

כימיה אטומית

ציניקאי היה יכול לטעון כי תואר אישהמדע הגיע השנה לשמחה בלאם, אשר בסוף תשי"ט הכריז כי אמנם האגמים המלאכותיים היקרים שהותקנו על-ידי הממשלה מחלהלים, אך למרות זאת הביאו תועלת: הם העשירו את מיהתהום. למרבית המזל, היו פני המדע של ישראל רציניים קצת יותר. הם לא הצטמצמו רק בכינוסים בינלאומיים, כגון ועידת התקנים הביולוגיים, שמשכו לארץ מטובי המדענים. גם ביצירה המקומית התקדמה ישראל בצע"דים סולידיים.

התקרית העיקרית של השנה בשטח המדעי היתה קטטה ציבורית שהעלתה על הפרק את שאלת דרכו של המדע הישראלי. היא הסבה את תשומת הלב לשני אנשים: הפרופסור **יואל ג'וריו רקה**, הפיסיקאי האיטלקי מן האוניברסיטה העברית, והפרופסור **אונסט ברגמן**, הביוכימאי ממכון וייצמן, יושבראש הועדה לאנגריה אטומית.

רקת, שנחמד על ידי תלמידיו הפרופסור רים הצעירים **עמוס דה שליט** ו**יגאל תלמי**, טען כי קיים ביובו בהחזקת שלו"שה מוסדות-מדע נפרדים לחקירת האטום: האוניברסיטה בירושלים, הסכניון בחיפה וה"ועדה לאנגריה אטומית של משרד ראש"הממשלה במכון וייצמן.

אולם עיקר החקפתו של רקה כונה לשא"ל ת מעמדו של המדע בארץ בכלל. "בישראל" קבע רקה בהתמרמרות, "המדע אינו דבר עצמאי, אלא זרוע הכפופה לבטחון."

לא היה איש שימלא התפתחות זו יותר מאונסט ברגמן עצמו. ברגמן לא הכחיש טענה זו. הוא חשב כי הדרך, לפיה המדע הישראלי הוא רק חלק מן הבטחון הישראלי, היא נכונה. לפרופסור שנולד לפני 56 שנים בגרמניה, לא היה ספק כי רק אם המדען הישראלי ישיקע את עצמו בהתלהבות בעבודה עבור עיניו הבטחון של ישראל, הוא יתגבר על הפיתוי לעזוב את הארץ ולעבור לעבוד בלעדית לטובת מדינת גבוהה. על אף בטחונו בצידוק דרכו המדעית, מיהר ברגמן, הידוע כחוש ההומור המפותח שלו והאהוב משום כך על תלמידיו, אל דויד בן-גוריון, להגיש לו את התפטרותו מתפקידו המרכזי בוועדה לאנגריה אטומית. ראשהממשלה סירב לאשר את ההתפטרות, ציוה על ברגמן להמשיך למלא תפקיד זה. בכך נתן אישור לנצחון דרכו של ברגמן.

ערב הבחירות להסתדרות, אחר שהויכוח הציבורי הועלה לדיון בכנסת, הכריזה הממשלה בתרועות-הצוצרה כי ישראל מקימה כור אטומי. לרגע קט האמיץ הקהל כי אמנם המדובר בניצול אטומי לצורכי הגנה, אך במהרה נסתבר כי מדובר במיתקן לצרכי שלום.

קשה היה לקבוע למי תואר אישהמדע על מעשה זה. הקמת הכור היתה בהכרח עבודה קולקטיבית של מדענים רבים.

בכל זאת היה זה נצחוננו של ברגמן. כי הגוף המדעי שטיפל בהקמת הכור היה קשור אליו, יותר מאשר אל כל מדען ישראלי אחר.

הסקופ של השנה

לא היתה זאת שנה מפוארת לעיתוני ישראל ועיתונאיה. כגוף מלוכד, נתנו כמה פעמים השנה את ידם להשתקה מאורגנת של עניינים לאומיים חשובים, כגון הפסקת העליה מרוסיה אחרי נאומי בן-גוריון ופרס. השתקה זו הגיעה אף לעניינים מסוג אחר, כתקרית בהלחית הממלכתית של ישראל רוקח. בכל המקרים האלה הפר העולם הזה את קשר ההשקפה. מסוכן עוד יותר היה גורם אחר, שהטביע את חותמו יותר ויותר על העתונות: הת"מכרותם האישית של עתונאים רבים לזר"רות השלטון, תמורת אספקת אינפורמציה. כתוצאה מכך הפכו כתבים רבים, הממלאים את עמודי-היריעות של העתונים היומיים, לטכני השלטון ולדובריו, תחת להיות נציגי הציבור בחיפוש אחרי אינפורמציה אובייקטיבית וברוקה.

התופעה המיתקת ביותר בשטח העתונות היומית הוסיפה להיות מלחמת-התחרות בין שני האיביס-בנפש המסורתיים, מעריבי וידי-עות אחרונות. בפעם הראשונה החל ידעות אחרונות לעבור על פני מעריבי בתפוצתו. כאשר הצליח מעריב להשיג את זכות הפרסום של הרומאן של יעל דיין, הצליח ידעות אחרונות לפחות בדבר אחד: **דן בך אמוץ**, שפרש מטעריב בגלל יעל, פורסם את הפארודיה שלו על הרומאן שלה מעל עמודי הצהרון המתחרה.

השנה היתה עניי במיבצעים עתונאיים. המיבצע האישי היחיד בוצע על-ידי **שלום כהן**, ראש מערכת העוזה הזה שהתחפש לפני שנתיים כערבי ברחובות ומוסקבה, כאשר התחפש השנה כפועל-ידחק, עבד כמה ימים בעבודות אלה, סיפר בפעם הראשונה לקוראי הישוב והתיק על חייהם ומאחיהם של פועלי-הדחק. מסקנותיו אושרו זמן קצר לאחר מכן על-ידי ההתפוצות של ואדיסליב.

הסקופ הגדול ביותר של השנה הביא את תואר אישהעתונות של תשי"ט לאחד הכתבים הותיקים בארץ: איש ידעות אחרונות **שבתאי פורטנוי**, הראשון שפירסם את דבר מעצרו של השליח הלאומי המסורתי שנתגלה כשודר. בפרשה אחרת, פחות חשובה, נתגלה השנה כי פורטנוי נהג לקבל הודעות משטריות לפני קציני-המשטרה עצמם.

הארץ המתסר יותר ויותר לסידרות-גילויים סנסציוניות, שהיו פעם זרות לרוחו של עתון זה. אחרי **ששתי טבת** פירסם סידרת-מאמרים כזאת נגד חושיסטאן, בה אישר שוב את גילויי העולם הזה מלפני ארבע שנים, פירסם **יאיר קולטר** סידרה דומה נגד אברהם קריניצי הרמתי-גוני. אותה שעה יותר עורך הארץ **גרשום שוקן**, על מקומו בכנסת הבאה, הסתפק במקום ה-119 ברשימת הפרוגרסיביים.

בשולי העתונות העברית התנהל מאבק חמור על העתונות הלועזית, שהפכה לכלי מרכזי ובלתי-מוסדה במאבק המפלגות על קולות העולים החדשים.